

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alapkutatási és szakmódszertani periodika

XI. évf. 4. sz. 2018 TÉL

[Almássy Balázs: Déry Tibor: A cirkusz>>>>](#)

Almássy Balázs: Déry Tibor: A cirkusz

Déry Tibort az 1956-os forradalom melletti kiállásáért 57-ben 9 évre elítélik, majd 1960-ban, amnesztiával kiengedik a börtönből. Hogy kiengedése egyben kiszabadulással ért volna fel, azt nem állíthatjuk. Hiába jelezte kiengedése pillanatával szinte egy időben, hogy a politikával leszámolt, többé nem kíván már vele foglalkozni, az akkori kultúrpolitikai hatalom látványosabb gesztust várt el tőle ahhoz, hogy újra szabadon publikálhasson.

Egy darabig még fordításokból, korábbi művei jogdíjaiból él, majd 1962-ben először a *Számadás* c. novellája jelenik meg szeptemberben az *Új Írásban*, majd novemberben a már 1960-ban befejezett *Cirkusz*.^[1]

Néhány hónappal később irodalmi szenzációként robbant Déry Tibor *Szerelem* címen megjelent, korábbi években írt novelláinak gyűjteményes kötete, napok alatt el is kapkodták az összes példányt. A *Cirkusz* ebben is helyet kapott.

A cirkusz-témához, a cirkusz-motívumhoz a 20. század irodalmában és képzőművészetében többször is fenyegető tartalom társul, elég csak Thomas Mann *Márió és a varázslója*ra, Vajda Lajos *Zöld bohócmaszkjára*, vagy az önkényuralmak nyomasztó történelmi emlékeit is felidéző *Gumibotos Harlequin*-re gondolnunk Picassótól.

Déry Tibor *Cirkusz* novellája és William Golding 1954-es *A Legyek Ura* regényének párhuzamba állítására már többször is sor került az évtizedek során, és a két mű gondolatvilágának hasonlósága még kézenfekvőbbé válik azáltal is, ha emlékeztetjük magunkat: Golding regényének első magyar fordítója épp Déry Tibor volt, aki 62-ben készült el a világhírű mű fordításával, s a háború emléke, generációkat befolyásoló léleknyomorító hatása hasonlóan eleven élményként kísértette őt is mindennapjaiban, mint angol író társát.

A novellában 8-10 unatkozó gyerek a nyári vasárnap délutánt játékból azzal dobja fel, hogy cirkuszi felvonulást rendeznek a falu főutcáján. Már ennek az ötletnek a megszületéséig is vészjósló előjelek hosszú során át juthatunk el, hisz az omnipotens elbeszélő folyamatosan hangot ad a gyerekek gondolatainak is: *”Maguk voltak a házban; ízekre szedhetik, vagy akár fel is gyűjthetik, ha kedvük kerekedik rá. (...) senki sem veszi észre, ha akár baltával feldarabolják a ház egész bútorzatát, vagy minden tyúkot a vízbe fojtanak.”*^[2]

Gyula, a főmolnár fia lesz az, aki az egész cirkuszi parádét kitalálta, Vörös hajú, szeplős alakjának állandó kísérője sístergő ostora, melyet Cipollaként pattogtatva kényszeríti majd akarátának végrehajtására gyerektársait.

Ikertestvére^[3] a szintén vörös Mancsi, aki veszedelmes erotikus kisugárzásával^[4] tartja igézetében a gyerekeket, így a vékonyka, szemüveges Kálmánt is, akit erkölcsi tekintetben a goldingi történet Simonjának feleltethetünk meg. Ő a cirkuszi felvonulás alkalmával játékból Mancsi férje lehet.

A történet ijesztő fordulatot nem is az állatok összefogdosásával és ketrecbe kényszerítésével, hanem a kettős valóságérzékelés gyerekek általi gyors elsajátításával nyer. Merthogy a pulykák, csirkék lesznek sasnak kinevezve, a kutyák paripáknak, a macskák oroszlánoknak. Ebben a cirkuszi játékban Gyula, ostorát csattogatva, abszolúttá teszi betöltött szerepét: „*Szólíts igazgató úrnak!*”

A kettős diktatúrák eleven közelségében megjelent novellában olyan apró utalások gazdagítják a kontextuális teret, mint például a molnárék asztalán álló kristályváza, melyet az apa még egy elmenekült nyilas házából emelt el, vagy éppen Mózsinak és a majomként, meztelenül ketrecbe zárt kisöccsének szerepeltetése, akiknek kiléte csak akkor válik világossá, mikor Gyula kifakad rájuk: „*Maradtak volna Ósvichban!*”

Az ártatlan gyermeki lélek törekeny cukormáza alól kivicsorgó félelmetes ösztönvilág épp úgy alakítója tehát Déry történetének is, mit Goldingénak, azzal a különbséggel, hogy az általános és egyetemes érvényű interpretáció, az emberi lélek sötétségébe való bepillantás mellett a sajátosan magyar történelmi tapasztalás is áthallásszerűen jelen van a novellában^[5].

Déry novellájában a cirkuszi felvonulás történelmi tapasztalattal is rendelkező gyerekvilága a felnőtt világ előképe: gyerekek eljártsszák a feltétlen engedelmességet valakinek, aki ezzel, hisz gyerekként is így látták a valóságban, totálisan visszaél, mert visszaélhet.

Míg vonul a cirkuszi társulat, elől a trombitással, majd az igazgatóval, körötte artistaként cigánykerekező gyerekekkel, láncos erőművésszel, játékbeli jósnővel, a menyasszonynak öltözött Mancival, a villogó szemüvegű Kálmán, Mózsi kisöccsét megsajnálva, egyszer csak megtorpan: „*Ereszd ki a gyereket Gyula! (...) Embert nem szabad ketrecbe zárni!*”

És már nem is gyerekeket, hanem leendő felnőtteket látunk: az ember fasizálódó hajlamára ez a cirkuszi gyerekjáték ijesztő példázat, de – Goldinggal ellentétben - Dérynél a tragikus és végső összecsapás, az igazságot képviselő törekeny Kálmán, és a cirkuszigazgatói zsarnokságában kiteljesedő Gyula között elmarad. Hazatér az időközben elhunyt édesanyját gyászoló molnárné, és az ikertestvérek, immár nagymamájukat keservesen sirató, gyerekeként maguk mögött hagyják az egész rettenetes felfordulást, melynek elindítói maguk voltak.

A gyermekkor idilljét és tisztaságát végérvényesen kiszolgáltatottá az enyészetnek azon történelmi példák, amiket a XX. század is felmutatott, s amelyek mintául szolgálnak a világot naturalisztikus pontossággal leképezni igyekvő gyerekek játékainak.

Így pedig a realitást hangsúlyozottan a képzeletre kicserélő intézmény, a cirkusz elképzelt keretébe illesztett közös játék is az általános örömforrásból az elnyomás eszközüvé válhat csak. Ezt a benyomást erősítik az olyan elbeszélői utalások is, mint például: „*Már-már úgy festett, mintha a professzionista tudáson túl valódi, hamisítatlan lelkesedés is fűtené a művészeket s művésznőket, s mintha most már magáért a játékért, tehát ingyenesen és bérmentve végeznék felelősségteljes, nehéz munkájukat.*”

Az örömtelen, megalázó és elaljasító felnőtt világ cirkuszi díszszemléje elevenedik meg a rövid elbeszélésben. Déry Tibor prózájában visszatérően ütközik meg a realitás az idillel, de ezúttal a gyermek zsarnokok valami reménykeltőt is mutatnak, ha a valóság kérlelhetetlenségével, nagymamájuk halálával szembesülnek: a démoni hatalmukat pillanatok alatt megvalósítani tudó molnárgyerekek sírni és megrendülni még őszintén tudnak.

[1] Finom utalás a keletkezési időre az is, hogy a novellabeli gyerekek a római olimpiával (1960) is foglalkoznak.

[2] Az idézetek alapjául a Digitális Irodalmi Akadémia szövege szolgált. Forrás: https://reader.dia.hu/document/Dery_Tibor-Theokritosz_Ujpesten-18042

[3] A két testvér démoni hatásával foglalkozik Szilágyi Júlia: *Begyógyítani a föld sebeit* c. tanulmánya is. In: *Korunk*, 1974/9., 987-991. o.

[4] Kószeg Ferenc 1967-es, Déry-novellákról szóló tanulmányában meg is állapítja: "Félelmesen erotikus nőalakot csak gyereklányban ábrázol Déry" in: *Tiszatáj*, 1967/8 sz., 785. o.

[5] Ezért nem osztom Reichert Gábor megállapítását, aki a *Cirkusz* novelláról szólva azt a megállapítást teszi a *Szerelem* c. novellagyűjteményről: "Két szöveg nem illik ebbe a világos kompozícióba: a falusi gyerekcsapat kegyetlen játékát bemutató *A cirkusz és a már említett A tehén* éppen a kötet közepén található. A kötet szerkesztés folyamatáról nem maradt ránk információk, de a magam részéről valószínűnek tartom, hogy a két – igen gyengén sikerült – novella „töltelékként” került be a válogatásba. A tíz szöveg közül ugyanis ez a kettő az, amelyeknek semmiféle mondanivalójuk nincs a korról, amelyben keletkeztek, ebből következően teljesen veszélytelenek voltak a kultúrpolitika szempontjából." in: Reichert Gábor: *1956 mint erkölcsi probléma. Déry Tibor Szerelem című novellaskötetéről*. Forrás: <http://irodalmiszemle.sk/2016/11/reichert-gabor-1956-mint-erkolcsi-problema-dery-tibor-szerelem-cimu-novellaskoteterol-tanulmany/>

Losonczy György: A cirkuszkarrier rendszerelméleti megközelítésben (6. rész)

6. Diák / Tanár párosítás

Az alábbiakban elsősorban a magyar nyelvű szakirodalom egy szeletére van lehetőségem utalni, a vonatkozó angol keresőszavas találatok abstractjai közül csak néhányra hívnám fel a figyelmet.^[1] Az alapvető nevelésméleti tanulmányok során hazánkban elsajátítandó anyag jelentős része történeti áttekintés,^[2] mely áttekintésekből kitűnik, hogy legnyilvánvalóbban a reformpedagógiától kezdődően fókuszálnak a szerzők a diák–tanár kapcsolat problematikájára. E törekvések számbavételét illetően elsőként a művészetpedagógiai irányzat kerül szóba,^[3] amely kifejezetten a képzőművészet hasznosítására vonatkozik, de a legújabb pedagógia-filozófiai munkák is nagy súlyt fektetnek a vizuális nevelésre.^[4]

A mi területünk egyelőre alig került be a kutatók látóterébe.^[5] A cirkuszelmélet első hazai összefoglaló monográfiájában a tudományos vizsgálatok számbavétele nyomán a szerző így fogalmaz: „[a] legsajnálatosabb tények az mondható, hogy a gyermek-pszichoterápia szakembereinek még csak meg sem fordul a fejükben, hogy az ilyen-olyan művészeti foglalkozások sorába be lehetne emelni a cirkuszkunstokat.”^[6] Mint általában, itt is a gyakorlati, vagyis a mi esetünkben a szociális cirkuszi foglalkozások nyomán jelent meg a tudományos érdeklődés, például Reg Bolton munkásságával.^[7]

A tanár–diák kapcsolatban talán a legfontosabb kulcsfogalom a visszacsatolás. A legáltalánosabb környezetben a „[t]ermészetes és mesterséges anyagi rendszerekre egyaránt jellemző, hogy képesek bizonyos mértékű önszabályozásra. Az önszabályozás alapja a visszacsatolás, amely egyszerű rendszerekben is működik.”^[8] A fogalom didaktikai vizsgálata hosszú évtizedekre tekinthet vissza,^[9] ma viszont célorientált vizsgálatok sora áll rendelkezésünkre. Az iskola kezdő szakaszáról például részletes munkát közöl Pásztor Attila,^[10] de az úszásoktatásról még alaposabb vizsgálatot publikált Bíró Melinda.^[11]

Egy lehetséges sportpedagógiai osztályozás szerint „[a]z oktatás makrostruktúráját képezik, az ismeretszerzés, alkalmazás, rendszerezés, rögzítés, ellenőrzés és az értékelés. A mikrostruktúra elemei, pedig a figyelem felkeltése; a tanuló informálása a tanítási célról; érdeklődés felkeltése; a tények, jelenségek analízise, szintézise; a tanultak alkalmazása, visszacsatolása; a teljesítmény mérése és értékelése.”^[12]

A továbbiakban tehát a mikrostruktúra egy fontos elemét adaptálom az artistaszakmára vonatkoztatva. A cikksorozatam előző részeiben közöltük a diák értékelési módszert (BMX modell)^[13] és a tanár értékelési módszert,^[14] amelyek alapján ki lehet értékelni a tanulók eredményességét. Alapvetően mindkettőnek ugyanaz a célja: sikeres műsorszám létrehozása.

A mostani fejezet arra fókuszál, hogy az eltérő képességű diák és az eltérő képességű tanár hogyan tud együtt dolgozni és vajon milyen eredményt érhetnek el a közös munkájuk során. A köztük lévő harmónia (együtt dolgozni és megérteni egymást) meghatározhatja, milyen célokat érhetnek el, és mennyire lesz sikeres a végső „termék”, azaz a produkció. Mindkettejüknek hasonló szinten motiválnak kell lennie, és ugyanazt a célt kellene kitűzniük. Mindkettejüknek sikeresnek és elégedettnek kellene éreznie magát, amennyiben a műsorszámnak sikere van a piacon.

személy > zsáner > tanár/mentor > technika > trükkök > MŰSORSZÁM

A tanár saját szemszöge a célja eléréséhez:

tanár/mentor > személy > technika > trükkök > MŰSORSZÁM

A „tökéletes” harmónia kettejük között még egy fontos szemponttól függhet: a visszacsatolás. A kommunikáció fontos része a visszacsatolás, azaz a kommunikáció mindkét irányban végbemegy a munka során történt reflexiók önmagukra és munkatársukra.

A diákok számára a visszacsatolás, visszajelzés nélkülözhetetlen, mivel ezek alapján tudja

megkülönböztetni a jó és rossz feladatot, trükkök végrehajtását. A kommunikáció kétirányú, ezért nemcsak a tanár ad visszajelzést a diáknak, hanem fordítva is. A tanároknak szintúgy szükségük van a visszacsatolásra, amely alapján a megszokott sablonos oktatási módszereiket és feladataikat adaptálni tudják az új kihívásokhoz, problémákhoz. A visszajelzés fontos minden tanárnak, ha folyamatosan fejleszti tudását, új gyakorlatokat vagy technikákat sajátítja/sajátíttat el.

A visszajelzés segít a tanárok fejlődésében, a tanárok is „diákok”, ők azért tanulnak, hogy korszerűek, versenyképesek legyenek. Joseph Joubert szerint „tanítani nem más, mint kétszer tanulni”,[\[15\]](#) és hogy végezetül egy mai vitathatatlan tekintélyt idézzünk, Bill Gates[\[16\]](#) szerint is fontos része az oktatásnak a kommunikáció és a visszacsatolás.

Az alábbi diagram bemutatja a BXP diák értékelési modell és a tanár értékelési modell eredményeit és azok kombinációit. A diák / tanár párosítás megmutatja, hogy mennyire lehet eredményes az együttműködés, amely befolyásolja hosszú távon a végső célt, a produkciót.

		Tanár értékelő modell		
		Magas	Közepes	Alacsony
Diák értékelő modell	Magas	Kitűnő	Megfelelő	Nem túl jó
	Közepes	Megfelelő	Lehet jó vagy rossz	Szerencse vagy változtatás szükséges
	Alacsony	Nem túl jó	Szerencse vagy változtatás szükséges	Alacsony

1. ábra: Diák / tanár értékelő mátrix (saját szerkesztés)

A mátrixban a jó kombináció esetén a szinergia effektus is megjelenhet:

Jó diák + Jó tanár = Sikeres munkafolyamat

Összefoglalásként kiemelendő, hogy a megfelelő diák / tanár kombináció jelentősen befolyásolja az együttműködést és ezáltal a piacképes produkció létrehozását.

-
- [1] https://www.researchgate.net/publication/228870554_Perceptions_of_teachers'_positive_feedback_and_perceived_threat_to_sense_of_self_in_physical_education_A_longitudinal_study ; <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1362168815577239> ; [http://lepo.it.da.ut.ee/~andre/KokaHein\(IJSP\).pdf](http://lepo.it.da.ut.ee/~andre/KokaHein(IJSP).pdf) ; <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5346168/>
- [2] <http://magyar-irodalom.elte.hu/nevelestortenet/10.01.html>
- [3] <http://magyar-irodalom.elte.hu/nevelestortenet/10.02.html>
- [4] Kristóf Nyíri: Postscript: The Victory of the Pictorial Turn
https://www.academia.edu/37986334/Postscript_The_Victory_of_the_Pictorial_Turn
- [5] Az egyik üdítő kivétel a projektoktatás taglalása: <http://epa.oszk.hu/01400/01461/00001/hajagoslaszlo.htm> – <http://epa.oszk.hu/01400/01461/00002/hajagos.htm>
- [6] H. Orlóci Edit: Szabad a porond József Műhely Kiadó 2006. 19-20. o.
- [7] <https://researchrepository.murdoch.edu.au/id/eprint/401/> – a disszertációt Lehotai Anna ismertette e periodika előző lapszámában: http://epa.oszk.hu/01400/01461/00041/pdf/EPA01461_cirkuszi_akrobatika_2018_3_03.pdf
- [8] https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2011_0025_geo_1/ch03.html
- [9] Magyar nyelven az elsők között volt Falus Iván: A visszacsatolás problémája a didaktikában Budapest Tankönyvkiadó Vállalat 1969.
- [10] http://www.edu.u-szeged.hu/phd/people/apasztor/PDF/Pasztor_A_MTU_2016_visszacsatolas_%C3%A9s_fejlesztés.pdf
- [11] <http://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle/tanitasi-tanulasi-strategiak-a-mozgasos-cselekvestanitas-specialis-teruleten-az>
- [12] http://psycho.unideb.hu/sport/fejezetek/bm_sportpedagogia/book/a-neveles-oktatas-kepzes-ertelmezese-a-sportban.html
- [13] http://epa.oszk.hu/01400/01461/00038/pdf/EPA01461_cirkuszi_akrobatika_2017_4_01.pdf ;
- [14] http://epa.oszk.hu/01400/01461/00041/pdf/EPA01461_cirkuszi_akrobatika_2018_3_02.pdf
- [15] Calvert, G. (1867): Some of the translated thoughts of Joseph Jobert. William V. Spencer: Boston.
- [16] Bill Gates (2013): Teachers need real feedback, <https://www.youtube.com/watch?v=81Ub0SMxZQo>

[Maczák Ibolya: Cirkuszcikkek 2017>>>](#)

Maczák Ibolya: * Cirkuszcikkek 2017

Cirkuszcikkekkel kapcsolatos összeállításunk igen szerény a 2017-es évre vonatkozóan. Ebben az évben már egyáltalán nem kerülhettek be Népszabadság-cikkek. A gyűjtés idején korlátozottan érhető el a Magyar Nemzet, illetve a Népszabadság archívuma. (Ez utóbbi két orgánium esetében azonban joggal számíthatunk arra, hogy idővel újra teljessé válik az archívum és bővül a cikkgyűjtemény.) A fenti hiányosságok ellenére is érdemes áttekinteni a fellelt cirkuszi tárgyú cikkeket, hiszen ezek olyan eseményekről is számot adnak, amelyekre külön is érdemes felhívni a figyelmet.

1. Csibra Tibor, Dima karácsonya, Magyar Hírlap, január 5.
https://www.magyarhirlap.hu/kronika/Dima_karacsonya [Baross Imre Artistaképző Szakközépiskola és Szakiskola, Fővárosi Nagycirkusz, Markin család, Dima karácsonya.]
2. LD, Will Smith-szel jöhet az élszereplős Dumbo-film, Magyar Nemzet, január 13.
<https://magyarnemzet.hu/archivum/szuperplan/will-smith-szel-johet-az-eloszereplos-dumbo-film-3894081/> [Cirkuszábrázolás.]
3. Lement a függöny, Magyar Hírlap, január 15.
https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Lement_a_fuggony [Állatszám, cirkuszi állattartás, Ringling Bros. and Barnum & Bailey, Kenneth Feld.]
4. LG, Olykor-olykor az artisták is félnek, Magyar Hírlap, január 16.
https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Olykorolykor_az_artistak_is_felnek [Cirkuszábrázolás, Recirquel, Mi ez a cirkusz?.]
5. Molnár Csaba, Nem találná ki, miből élt Raszputyin lánya, Magyar Nemzet, január 23.
<https://magyarnemzet.hu/archivum/mult-ido/nem-talalna-ki-mibol-elt-raszputyin-lanya-3913567/> [Állatszám, utazócirkusz, varieté, Ringling Bros. and Barnum & Bailey, Marija Raszputyina.]
6. Pion István, Látni kell az első magyar cirkuszfilmet, Magyar Nemzet, január 31.
<https://magyarnemzet.hu/archivum/szuperplan/latni-kell-az-első-magyar-cirkuszfilmet-3911216/> [Cirkuszábrázolás, Recirquel, Simon Árpád, Vági Bence.]
7. Bukarestben sem lesz több cirkuszi állatidomárszám, Magyar Nemzet, január 31.
<https://magyarnemzet.hu/archivum/kulturgrund/bukarestben-sem-lesz-tobb-cirkuszi-allatidomarszam-3911168/> [Állatszám, cirkuszi állattartás, Globus cirkusz.]
8. A legendás légtornászcsalád több tagja is megsérült, Magyar Nemzet, február 9.
<https://magyarnemzet.hu/archivum/kulfold-archivum/a-legendas-legtornaszcsalad-tobb-tagja-is-megserult-3908295/> [Légtornász, Nik Wallenda.]
9. Forró Péter, Fóka akkord, Magyar Hírlap, február 18.
https://www.magyarhirlap.hu/kronika/Foka_akkord [Állatszám, Kijevi Cirkusz, Ukrán Nemzeti Cirkusz, Víz és tűz.]

10. Plusz egy Varekai, Magyar Hírlap, február 20.
https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Plusz_egy_Varekai [Újcirkusz, Cirque du Soleil, Dominic Champagne, Delirium, Michael Jackson: The Immortal, Saltimbanco, Quidam, Varekai.]
11. Egy évig bírta állatprodukciók nélkül egy amerikai cirkusz, Magyar Nemzet, február 21.
<https://magyarnemzet.hu/archivum/kulfold-archivum/egy-evig-birta-allatprodukciok-nelkul-egy-amerikai-cirkusz-3906496/> [Cirkuszi állattartás, Melha Shrine Circus, Allen Zippin.]
12. Velkei Tamás, Íme a friss Kossuth- és Széchenyi-díjasok, magyar Nemzet, március 15.
<https://magyarnemzet.hu/archivum/belfold-archivum/ime-a-friss-kossuth-es-szechenyi-dijasok-3900444/> [Richter József.]
13. Megalakult a Közép-európai Cirkuszművészeti Egyesület, Magyar Hírlap, március 20.
https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Megalakult_a_Kozepeuropai_Cirkuszmuveszeti_Egyesulet [Cirkuszművészeti Világszövetség (Fédération Mondiale du Cirque), Európai Cirkuszművészeti Szövetség (European Circus Association), Fővárosi Nagycirkusz, Közép-európai Cirkuszművészeti Egyesület (Central European Circus Art Association CECA), Fekete Péter, Adriana Folco Knie, Hunyadi János Mátyás Arkan, Viktor Jarov, Manfred Kannacher, Cirkuszi szomszédolás]
14. Másodszor is megrendezik a pécsi Zsolnay Fényfesztivált, március 21.
https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Masodszor_is_megrendezik_a_pecsi_Zsolnay_Fenyfesztival [Újcirkusz, Voala Station.]
15. ZO, Tíz ország közös cirkuszos egyesülete, Magyar Hírlap, március 22.
https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Tiz_orzag_kozos_cirkuszos_egyesulete [Cirkuszművészeti Világszövetség (Fédération Mondiale du Cirque), Európai Cirkuszművészeti Szövetség (European Circus Association), Fővárosi Nagycirkusz, Közép-európai Cirkuszművészeti Egyesület (Central European Circus Art Association CECA), Fekete Péter, Adriana Folco Knie, Hunyadi János Mátyás Arkan, Viktor Jarov, Manfred Kannacher, Cirkuszi szomszédolás]
16. R. Kiss Kornélia, Külföldön már szigorítják a cirkuszi állattartást, Magyar Nemzet, március 27. <https://magyarnemzet.hu/archivum/kulturgrund/kulfoldon-mar-szigoritjak-a-cirkuszi-allattartast-3899889/> [Cirkuszi állattartás, újcirkusz, Cirque d’Hiver, Cirque de Soleil, Fővárosi Nagycirkusz, Magyar Nemzeti Cirkusz, Ringling Bros. and Barnum & Bailey, Fekete Péter, Richter József, ifj. Richter József, Lúdas Matyi.]
17. R. Kiss Kornélia, Kiderült, ki lesz a főszereplője Enyedi Ildikó következő filmjének, Magyar Nemzet, március 27. <https://magyarnemzet.hu/archivum/kulturgrund/kiderult-ki-lesz-a-foszereploje-enyedi-ildiko-kovetkezo-filmjenek-3899084/> Fővárosi Nagycirkusz, Rodolfo (Gács Rezső), Cirkuszrevü.]
18. Pintér Bence, 105 éve hunyt el a rablóból lett író, Magyar Nemzet, március 30.
<https://magyarnemzet.hu/archivum/konyveshaz/105-eve-hunyt-el-a-rablobol-lett-iro-3893307/> [Buffalo Bill utazó vadnyugati cirkusza.]
19. Rangos cirkuszművészeti elismerésben részesült Méhes Csaba, Magyar Hírlap, április 1.
https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Rangos_cirkuszmuveszeti_elismeresben_reszesult_Meh

[es Csaba](#) [Fővárosi Nagycirkusz, 7. Komédiada Nemzetközi Bohóc- és Pantomimesztivál, Méhes Csaba.]

20. Jeges produkciókkal várja a közönséget szombattól a Fővárosi Nagycirkusz, Magyar Hírlap, április 6.

https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Jeges_produkciokkal_varja_a_kozonseget_szombattol_a_Fovaros_i_Nagycirkusz [Fővárosi Nagycirkusz, Nikolin Cirkusz, Fekete Péter.]

21. Forró Péter, Házi kedvencek produkciói a manézs előtt, Magyar Hírlap, április 15., https://www.magyarhirlap.hu/kronika/Hazi_kedvencek_produkcioi_a_manezs_elott [Cirkuszi világnap, Aréna Cirkusz, Circus America, Eötvös Cirkusz, Exit Cirkusz, Fővárosi Nagycirkusz, Hungária Nagycirkusz, Magyar Klasszikus Nagycirkusz, Magyar Nemzeti Cirkusz, Mr. Gerald Show, Utazó Budapest Nagycirkusz.]

22. R. Kiss Kornélia, Túl az illúzió: cirkusz a színpad mögött, Magyar Nemzet, április 26. <https://magyarnemzet.hu/archivum/foto-f22/tul-az-illuzion-cirkusz-a-szinpada-mogott-3890358/> [Cirkuszábrázolás, újcirkusz, Fővárosi Nagycirkusz, Urbán Ádám, Antarktisz gyermekei, Atlantisz gyermekei.]

23. Több mint ezer program az idei Szigeten, Magyar Hírlap, május 11.

https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Tobb_mint_ezer_program_az_idei_Szigeten [Circus Raj.]

24. Zenei és színházi programkavalkád a Budapesti Nyári Fesztiválon, Magyar Hírlap, május 16.

https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Zenei_es_szinhazi_programkavalkad_a_Budapesti_Nyari_Fesztivalon [Újcirkusz, Cirque Éloize.]

25. RR, Újdonságokkal készül a tizedik Ördögkatlan, Magyar Hírlap, június 1.

https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Ujdonsagokkal_keszul_a_tizedik_Ordogkatlan [Újcirkusz, Galapiat.]

26. MK, Vándorszínházak és meglepetések, Magyar Hírlap, június 23.,

https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Vandorszinhazak_es_meglepetesek [Újcirkusz, Acrojou csoport.]

27. Megnyílt a VOLT, Magyar Hírlap, június 26.

https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Megnyilt_a_VOLT [Tűzfészek Társulat, Tűzmadarak Zsonglőr csoport.]

28. III. Béla uralkodása elevenedik meg a Koronázási Szertartásjátékon, június 28.

https://www.magyarhirlap.hu/kultura/III_Bela_uralkodasa_elevenedik_meg_a_Koronazasi_Szertartasjatekon [Cirkuszi elem más művészeti ágban, Fővárosi Nagycirkusz, Fekete Péter.]

29. Tizenegy évet kapott az artista-betörő, Magyar Hírlap, július 10.

https://www.magyarhirlap.hu/kronika/Tizenegy_evet_kapott_az_artistabetoro

30. Szűk családi körben vállalkozó artista, Magyar Hírlap, július 11.

https://www.magyarhirlap.hu/kronika/Szuk_csaladi_korben_vallalkozo_artista

31. Tompos Ádám, Hivatalos: nem büdös a balatonalmádi cirkusz, Magyar Nemzet, július 13. <https://magyarnemzet.hu/archivum/belfold-archivum/hivatalos-nem-budos-a-balatonalmadi-cirkusz-3889372/> [Cirkuszi állattartás, Hungária Nagycirkusz, Ádámné Wertheim Liliána.]
32. Ma van a cirkuszok éjszakája, Magyar Hírlap, július 15. https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Ma_van_a_cirkuszok_ejszakaja [Cirkuszok éjszakája, Eötvös Cirkusz, Exit Cirkusz, Fővárosi Nagycirkusz, Magyar Nemzeti Cirkusz, Nikulin Cirkusz, Richter Flórián Cirkusz, Sky Fighters, Antarktisz gyermekei - Jégbe zárt cirkuszvilág, Cirkusz és varázslat, Horror cirkusz!, Nikolo bohóc.]
33. Csibra Tibor, Hűsítő fürdő, Magyar Hírlap, július 17. https://www.magyarhirlap.hu/kronika/Husito_furdo [Cirkuszok éjszakája, Eötvös Cirkusz, Exit Cirkusz, Fővárosi Nagycirkusz, Magyar Nemzeti Cirkusz, Richter Flórián Cirkusz.]
34. MH, Koncert közben halt meg Barbara Weldens, Magyar Hírlap, július 20. https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Koncert_kozben_halt_meg_Barbara_Weldens
35. Megnyílt a Művészetek Völgye, Magyar Hírlap, július 21. https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Megnyilt_a_Muveszetek_Volgye [Újcirkusz.]
36. Kétszázezren vettek részt a Művészetek Völgye rendezvényein, Magyar Hírlap, július 30. https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Ketszazezren_vettek_reszt_a_Muveszetek_Volgye_rendezvenyein [Újcirkusz, Cirque du Tókert.]
37. ZO, Hatvan százalékkal többen vettek jegyet, Magyar Hírlap, augusztus 1. https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Hatvan_szazalekkal_tobben_vettek_jegyet [Újcirkusz, Cirque du Tókert.]
38. OZ, Kortárs burleszk belga–francia kiadásban, Magyar Hírlap, augusztus 8. https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Kortars_burleszk_belgafrancia_kiadasban [Cirkuszi elem más művészeti ágban.]
39. LZ, Szamárfülfesztivál a Zsolnay-negyedben, 2017. augusztus 18. https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Szamarfulfesztival_a_Zsolnaynegyedben [Tintaló Társulás, Circus Mechanicus.]
40. Moziban az Anna and the Barbies, Népszava, szeptember 19. https://nepszava.hu/1140826_moziban-az-anna-and-the-barbies [Cirkuszi elem más művészeti ágban.]
41. Népszava, szeptember 22. https://nepszava.hu/1141232_buveszverseny-a-fovarosi-nagycirkuszban [30. Corodini bűvésztalálkozó, Fővárosi Nagycirkusz, Cordini (Göndör Miklós, Bán István)]
42. Forró Péter, Magyar akrobaták egy kínai manézsbán, Magyar Hírlap, szeptember 29. https://www.magyarhirlap.hu/kronika/Magyar_akrobatak_egy_kinai_manezsban [6. Wuqiao Nemzetközi Cirkuszfesztivál, Face Team Akrobatikus Sportszínház, Firebird Productions, Kínai Akrobaták Szövetsége, Moszkvai Nagycirkusz,]

43. „Állatos produkciókat” akarnak - Cirkuszigazgatók Egyesülete alakult, Népszava, október 19. https://nepszava.hu/1143497_allatos-produkciokat-akarnak-cirkuszigazgatok-egyesulete-alakult [Cirkuszi állattartás, Budapest Nagycirkusz, Eötvös Cirkusz, Fővárosi Nagycirkusz, Hungária Nagycirkusz, Magyar Cirkuszigazgatók Egyesülete, Ádám Henrik, Ádám Krisztina, Eötvös Loránd, Fekete Péter, Kraj Gina.]
44. Bóta Gábor, Briliáns lopás, Népszava, november 18. https://nepszava.hu/1145851_bota-gabor-brillians-lopas [Bűvész, cirkuszi zene, Las Bellas Chicas, Casselly család, Cirque du Soleil, Fővárosi Nagycirkusz, Hametov család, Kalashnikov Brothers, Lazarov csoport, Halasi Márk, Rodolfo (Gács Rezső), Rafal Walusz, Szakáll László, Agustín Viglione, Vincze Tünde, Csodagömb - Cirkuszi Nagykarácsony.]
45. Együttműködik a Fővárosi Nagycirkusz és az Orosz Állami Cirkusz, Magyar Hírlap, november 20. https://www.magyarhirlap.hu/kronika/Egyuttmukodik_a_Fovaros_i_Nagycirkusz_es_az_Orosz_Allami_Cirkusz [Cirkuszpedagógia, Fővárosi Nagycirkusz, Orosz Állami Cirkusz (Roszgoszci), Fekete Péter, Dimitrij Ivanov.]
46. Tűzfalfestmény emlékezik meg a 250 éves cirkuszművészetről, Magyar Hírlap, november 23. https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Tuzfalfestmeny_emlekezik_meg_a_250_eves_cirkuszmuveszetrol [Cirkuszábrázolás.]
47. Lelőttek egy cirkuszból elszabadult tigrist, Népszava, november 24. https://nepszava.hu/1146470_lelottek-egy-cirkuszbol-elszabadult-tigrist [Cirkuszi állattartás.]
48. Hülyére vették gondozóikat az elszabadult zebrák, Népszava, november 29. https://nepszava.hu/1146794_hulyere-vettek-gonдозoikat-az-elszabadult-zebrak [Cirkuszi állattartás.]
49. Péntek Orsolya, A diótörővel készül a Győri Balett, Magyar Hírlap, december 5. https://www.magyarhirlap.hu/kultura/A_diatorovel_keszul_a_Gyori_Balett [Cirkuszi elem más művészeti ágban.]
50. A Budapest Nemzetközi Cirkuszfesztivál nyitja az újkori cirkuszművészet jubileumi évét, Magyar Hírlap, december 11. https://www.magyarhirlap.hu/kultura/A_Budapest_Nemzetkozi_Cirkuszfesztival_nyitja_az_uj_kori_cirkuszmuveszet_jubileumi_evet [Fővárosi Nagycirkusz, Budapesti Nemzetközi Cirkuszfesztivál, Fekete Péter.]
51. Kínai lótoszvirágzás a Városligetben, Magyar Hírlap, december 12. https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Kinai_lotuszviragzas_a_Varosligetben [Los Bazan, Las Bellas Chicas, Budapesti Nemzetközi Cirkuszfesztivál, Duo Cardio, Duo Feeling, Duo Solys, Duo Supka, European Circus Association (ECA), Fővárosi Nagycirkusz, Hametov Family, Kalashnikov Brothers, Kínai Nemzeti Akrobatacsoporth, Nomuna - Mongol Nomádok, Nova Africa, Tom Brothers, Without Socks, Philip Astley, Alex Bobylev, Eugene Chaplin, Fekete Péter, Andrejs Fjodorovs, Brayan Gambit, Konstantin Gvozdetskiy, Richter Flórián, Richter Kevin, Agustín Viglione, Stanislav Vysotskiy, Rafal Walusz, Vodanik Yaroslavna, Lyrical Circus Late-Night Show.]

52. Piros Ildikó hetven éves, Magyar Hírlap, december 23.

https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Piros_Ildiko_hetven_eves [Cirkuszábrázolás.]

53. Ismét lesz Budapest Nemzetközi Cirkuszfesztivál, december 27.

https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Ismet_lesz_Budapest_Nemzetkozi_Cirkuszfesztival

[Artistaképzés, cirkuszábrázolás, újcirkusz, Los Bazan, Las Bellas Chicas, Blackpool Tower Circus, Budapesti Nemzetközi Cirkuszfesztivál, Cie Defracto, Cirque du Soleil, Duo Cardio, Duo Feeling, Duo Solys, Duo Supka, European Circus Association (ECA), Fővárosi Nagycirkusz, Hametov Family, Kalashnikov Brothers, Kínai Nemzeti Akrobatacsoport, Maski Theatre, Nomuna - Mongol Nomádok, Nova Africa, PlanSHET, Quartet DEKRU, Roncalli Cirkusz, Stardust BV Presentatrice, Tom Brothers, Ukrán Nemzeti Cirkusz, Without Socks, Philip Astley, Fabrice Becker, Paul Bernhard, Alex Bobylev, Eugene Chaplin, Laszlo Endresz, Andrejs Fjodorovs, Brayan Gambit, Konstantin Gvozdetkiy, Méhes Csaba, Elisa van der Meiden, Richter Flórián, Richter Kevin, Ljudmila Sevcenko, Sun Lili, Agustín Viglione, Stanislav Vysotskyi, Rafal Walusz, Vodianik Yaroslavna, 250 év Cirkusz, 250 méter cirkuszművészet, Irány Rio!, Lyrical Circus Late-Night Show, Maski Cubed.]

54. Magyar Hírlap, december 28.

https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Szinhazi_kavalkad_szilveszterre [Fővárosi

Nagycirkusz, Recirquel, Cirkusz az éjszakában, Csodagömb – Cirkuszi Nagykarácsony.]

55. Zsiray-Rummer Zoltán, Szilveszter a fővárosi színházakban, Magyar Hírlap, december

30. https://www.magyarhirlap.hu/kultura/Szilveszter_a_fovarosi_szinhazakban [Fővárosi

Nagycirkusz, Recirquel, Cirkusz az éjszakában, Csodagömb – Cirkuszi Nagykarácsony.]

* A szerző az MTA – PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport tudományos főmunkatársa.

Forrásközlemények I.

--- Dr. Siklóssy László: A magyar sport ezer éve I-III* (szemelvények 4. rész) >>>

Dr. Siklóssy László: A magyar sport ezer éve I-III* (szemelvények 4. rész)

Egy igríc-csoportot jelenít meg előttünk Régiségtárunknak az a szép középkori limogesi zománcos tála, melyet Soltvadkertben leltek. Táncosok és akrobaták mutatványait látjuk a peremen (Lásd 98. l.), míg a közepén egy sólymásznot látunk (Lásd 90. l.) újabb bizonyítékául annak, hogy a sólymásznot is szerepelt a mutatványokban. Egyébként természetes, hogy amiként a középkor nagyon szerette az állatokkal kapcsolatos sportokat, azonképpen szívesen vette az efféle professzionátus-mutatványokat, sőt az állatokkal való farsangi és egyéb alkalmi tréfákat. Ebbe a kategóriába tartozik a Moghi-család XV. századi címerébe foglalt ábrázolás, amely egy szarvason ülő nőt ábrázol ostorral kezében. Ezt a címet Zsigmond király 1418-ban ajándékozta Moghi Mátyásnak. „B. Nyáry Albert e címet sportemléknek tekinti, hogy t.i. azon időtájt szarvason is lovagoltak volna. Részemről hajlandóbb vagyok azt hinni – írja Szendrei János – hogy valamely a középkorban annyira dívott álarcos- vagy jelmezesmenetből való ez az alak s valamely azzal összefüggő történetre vonatkozik.” Szarvasfogatokról is hallunk egyszer-másszor. Így még 1860-ban is értesülünk arról, hogy Pless hercegnek Porosz-Sziléziában volt egy szarvas-négyese. Sály István diszeli (zalamegyei) nagybirtokos pedig 1870-ben, a környék nagy bámulatára, két jól betanított szarvasot fogott kocsija elé. Valamely igen pompásnak ítélt sporttréfáról tanuskodik a *Zrínyi- és Rákóczy-család együttes címerét* feltüntető s az Esterházy-család tulajdonát képező zászlón levő ábrázolás, amely egy vaddisznón vágató kolbásztosztogató németet ábrázol.

Végezetül egy olyan állatról legyen szó, melyet a magyar ember egyszer ellenségének tekintett, máskor meg házi bohócának: *a medvéről*. Medvevadászat említésére régen is, ma is felcsillan a vadász szeme, csak hogy régen nemcsak megölni, de megfogni is szerették. Elevenen hazavitték és elmulattak vele holtáig. Az igríc nép meg kihasználta a medve népszerűségét s medvetáncoltatással szedte össze a nép pénzait.

Költészetkedvelő olvasóim egyébként jól ismerik mindezt *Buda halála* nyolcadik énekéből, ahol Attilának kell megfékeznie egy garázda medvét:

*Vetette magát már lovasok rendére,
Asszonyi nézői hangos ijedtére;
Akkor Etel: piha! nem kell félni, mondá,
Gyere velem mackó! ha danolsz, táncolj rá.
Van erős pányvája lószörkötelekből,
Azt medve nyakába hajítja nyeregből,
Hurkolja keményen, lova után vonja,
Nem menne a medve: de ha Etel mondja!
Szép, tágas a völgynek ottankörül öble,
Sarkantyúzza lovát, nyargal vele körbe;
Úgy tetszik, a vadból oda minden vadság,
Nézni a nézőnek csupa egy mulatság.
Így Etel a foglyát fárasztja halálig,
Míg lihegő száján csúf nyelve kimállik.
Futtában a nagy kört szedi összebb-összebb,
Int végre a bajnok, hogy gúzsba kötözzék.*

A kishéni XIII. századi templom egy oszlopfőjén kitűnő épségben maradt meg egy jelenet, amelyet ezideig *vadászejenet* címmel közöltek le történelmi könyveink. Ez azonban nem vadászejenetet ábrázol, hanem *igricek medvétáncoltatását*. A baloldali magyar jobbkezeben kardot tart – a nagyobb dekórum kedvéért – balkezében pedig céljára már alkalmasabb ostort, mellyel a medve nyakába suhintván, azt máris kecses tánclépésre készíti. Jobboldali társa nyíllal van felszerelve, de ezt is legfeljebb csak valamely mutatványra használhatja, mert az alsó vígan táncoló mackóra avagy a felső szíjöltönybeburkoltra kár volna a nyilakat ellövdözni. Ez utóbbi mackópárja látható Zsigmond király kalendáriumában. A jobb felső sarokban még egy molett szarvas is produkálja magát, az alsó jobb sarokban lévő állatban pedig kutyát sejtethetünk. A két maszkoszerű ábrázolással talán a faragó – tudós módjára – az egész cselekvés mutatványos jellegét akarta aláhúzni. Valamely tréfás medvemutatványt örökít meg az a címer, amelyet Zsigmond király 1418-ban Passauban ajándékozott a Mileki- és Torrodfalvi-családnak. E címeren egy ezüst kádban ülő megláncolt igen kómikus arckifejezésű mackón mulathatunk.

Hogy a XIV. században hogyan szórakozott a magyar ember a medvével, azt egy egykorú legenda világítja meg.

1320-ban történt, hogy egy előkelő fiatal nemes, Dénes – Bogomér ispán fia, Lőrinc unokája – állított be a szepesmegyei létenlői, másképp menedékkői karthauziak kolostorába és a barátok közé való felvételét kérte. A fráterek nem győztek csodálkozni, hogy egy ilyen előkelő úr kész vállalni az ő fáradozásokkal és bőjtölésükkel tele életüket. Dénes azonban mint rettenthetetlen hős felelt: - Azért jöttem, hogy a mennyei Úr előtt küzdjek és hogy így elérjem a mennyek országát.

A prior próbára akarta tenni a fiatal lovagot és a nyáj legeltetését bízta rá, ami nem volt csekély feladat, mert egy bizonyos medve – kibújván barlangjából – meg- megjelent és alapos kárt tett a nyájban. Dénes azonban nem ijedt meg a medvétől, hanem – amiként azt a prior tanácsolta neki – dacosan a medvének ment és védőszentje nevében megtiltotta neki, hogy a nyáját bántsa. Ilyesmi hallatára a medve megijedt és még csak odábbállni sem tudott, úgyhogy Dénes e rettenetes vadat mint *szelíd állatkát kötélen fogva vezette a kolostorba*.

E csodatettével nagy tekintélyre tett szert a karthauziak közt Dénes, akinek közvetlen leszármazói természetesen nem maradtak, ellenben egyik testvérétől, Miklós ispántól, származtak le a Szmrecsányiak, másik testvérétől, Bogomértól, a Nadasdi-Baánok, harmadik testvérétől, Bodo ispántól, a lipői Szentiványiak. Veszedelmesebb história volt Nagy Lajos zólyomi vadászata 1353 őszén, amikor egy medve majdnem megölte a királyt, aki lándzsával támadta meg őt. – Ebből a korból való medvevadászatot látunk a kolozsvári főtéri Szent Mihály-templom XIV. század elejéről való freskóján. Nyíllal átlőtt medvét látunk a Hassági-Farkas-családnak 1418-ban Zsigmond király által ajándékozott címerén. Ugyancsak nyíllal átlőtt medvével büszkélkedik a Petendi-Buday-család 1454-i keletű címere. Maga *Mátyás* király is nagy barátja volt a medvevadászatnak, amelyet Gömör erdős bércei közt űzött leginkább. A Királyhegy neve valószínűleg az ő emlékét őrzi; az aljában lévő falvakban pedig telepes vadásznép lakott. – Híresek voltak a *Rákóczyak medvevadászatai*, melyekről egy későbbi fejezetünk számol be.

[--- Keleti Lovar-Kör Pesten >>>](#)

Keleti Lovar-Kör.*

Pesten a' Spiegelféle háztelken, Szélutcza szegletén, az új épület irányában.

De Bach Laura Asszony Lovartársaságának, Soullier Lajos, a' Sultán ő fensége Lovászmestere igazgatása alatt, szerencséje lészen: ma Szerdán Augusztus 19-én rendkívüli nagyszerű előadást adni, mellynek jövedelme, egy részben a' városi szegényeket ápoló intézetek' javára más részben pedig a' dolgozóház alaptőkéje' szaporítására van szánva.

Helyek ára ezüst pénzben:

Egy Páholy 8 személyre	5 frt.
Egy Páholy-zártszék	1 „ 20 kr.
Egy számmal jegyzett zártszék	1 „ – „
Első Hely	– „ 40 „
Második Hely	– „ 20 „
Karzat	– „ 10 „

Ezen előadásnak Programmája a' Lovar-Kör' bemeneténél kapható.

Pénztár megnyitása 4, Kezdeté 5, Vége 7 órakor.

Páholy- és zártszéki jegyek reggeli 10, délután 3 óráig a' Leopold városban, „*Páris Városához*” címzett kávéházban kaphatók.

Soullier Lajos urnak van szerencséje jelenteni: miszerint ő a' társaság itteni mulatása alatt, férfiak és hölgyeknek a' lovaglásban oktatást adand, és egészen szilaj lovakat idomítás végett átvállalni kész. Naponként ugyan azon időben, új meg új változásokkal, újabb előadások fognak adattatni. A' jegyek csak azon a' napon érvényesek, mellyre váltattak.

* Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény 791.3 – 29674. [kétnyelvű plakát, a német szövegben évszám is: 1846]

--- Renz lovarda >>>

Renz lovarda az Istvántéren*

Kedden october hó 13-án 1874

Műsorozat:

1. Schreiber k. a. gyakorlatai lovon.
2. Renz Róbert úr voltigeur.
3. Schreiber úr bukfencz ugrásai lovon.
4. Olchansky testgyakorló család.
5. Abdul Medzsid iskolaló. Elővezeti ifj. Renz E.
6. Neiss Ernestine k. a. gyakorlatai lovon.
7. Heros iskolaló, nyargalja Hager úr.

10 percnyi szünet

Második szakasz

8. Akadémiai voltige
9. 8 arabs fekete csődör elővezeti Renz E. igazgató.
10. Fisch Charles úr amerikai művész
11. Roland iskolaló, nyargalja Elisa k. a.
12. 8 iskolázott ló. Lovagjáték Götze K. úr által.

Komikus közjátékok Brandenstein testvérek, Cottrely testvérek, Belling Gontard, Lee John és Stephen clovok által előadva.

Kezdeté 7/2 órákor

Távozásomkor

Az általam annyira megszeretett Budapestről, nem mulaszthatom, hogy lakosságának egy szívélyes istenhozzádat ne mondjak használva az elválás szavait. Budapest n. é. közönsége mint jóakaróm, művészeim tehetsége fölött érdekeltséget s elismerést nyilvánított, mi által engem ép úgy megörvendeztetett, mint megtisztelt. De különösen javamra esett a közönség meleg részvéte, mi engem mindig arra ösztönzött, hogy iparkodtam is e részvéte megérdemelni s megtartani. Miért is fogadja a helybeli közönség legmélyebb köszönetem nyilvánítását, az engem gazdagon jutalmazott részvéteért. Kedvtelenül távozom én, ily hízelgő körülmények közt bizonyára huzamosb időt töltenék el, ha felbonthatlan kötelezettségem nem szólítna el Pestről. Nem sokára lesz azonban alkalmam hosszabb időt tölthetni itt. S most mind a szívem mélyéből eredő szavak segítségével köszönetem nyilvánítása után egyszívélyes istenhozzádat mondvá maradok a viszontlátás örömeig

mély tisztelettel
Renz E. igazgató

*Országos Széchényi Könyvtár Színház történeti Tár

Forrásközlemények II.

--- *Cirkusdirektor Ernst Renz* >>>

Cirkusdirektor Ernst Renz †*

Nach einer Berliner Depesche ist am 3. April Morgens im Alter von 77 Jahren der Altmeister Ernst Renz gestorben. Renz war unbestritten die erste Autorität auf dem Gebiete des cirkuswesens; es gibt keine grössere Stadt des Kontinents, wo er nicht Erfolge auszuweisen hätte; in Budapest hat er mit seiner Gesellschaft wiederholt gewirkt. Renz war schon seit längerer Zeit leidend; vor etwa vier Wochen erkrankte er ernstlich und diesem Leiden ist der oft Todtgesagte erlegen. Wenn es dem „alten Renz“ im Laufe der Jahre gelungen ist, aus einem ursprünglichen bescheidenen Wander-Cirkus eines der ausgezeichnetsten und vornehmsten Artisten-Etablissements der Welt zu machen, so liegt das zum grossen Theil daran, dass er mit allen Fächern seiner Kunst so wohlvertraut und in vielen ein erprobter Meister war. Renz hat als Athlet, als Springer auf dem Panneausattel, als Pferdedresseur und auf manchem anderen artistischen Gebiet „gearbeitet“. Mit Verwunderung wird es die heutige Generation vernehmen, dass Ernst Renz auch ein berühmter Seiltänzer gewesen ist. Auch einer der verwegensten und brillantesten Reiter ist Direktor Renz gewesen. Bis vor wenigen Jahren sass er noch im Sattel wie ein Jüngling. Eine Sehnenzerreissung, die er sich zugezogen, hat ihn erst seit dieser Zeit verhindert, noch zu Pferde zu steigen. Die Gemahlin Direktor Renz' war einst eine Panneau-Reiterin von ausgezeichnete Schönheit. Von seinen drei Söhnen, Franz, Adolph und Ernst Renz, ist Ernst schon vor längerer Zeit verstorben. Von seinen beiden Töchtern ist Amanda die Gattin des Schulreiters Hager geworden, der vor wenigen Jahren in Hamburg starb, während Jeanette einen Berliner Kaufmann zum Manne hat. In seinem Hause Marktgrafenstrasse Nr. 11 in Berlin bewohnte Herr Direktor Renz das erste Stockwerk mit seiner Gattin und seinen Enkeln Ernst und Ozeana Renz. Abgesehen von der Jagd, die er stets mit Leidenschaft gepflegt hat, bestand seine einzige Passion in dem Rauchen von sehr Theueren Cigarren.

Ernst Renz ist im Jahre 1815 in einem Oertchen bei Bruchsal in Baden geboren.

Bereits im Alter von zehn Jahren trat der Knabe Renz bei einem fahrenden Cirkusinhaver ein, der in ihm ein grosses Talent zur Pferdedressur entdeckte. Der junge Kunstreiter erhielt in den ersten Tagen seines Engagements eine für die damaligen Verhältnisse nicht unbedeutende Jahresgage von 100 Thalern. Mit 19 Jahren bereits war Renz einer der ersten Schulreiter und Mimiker und bei Pantomimen wegen seiner schönen Figur und seines ausdrücksvollen Kopfes ein gesuchter Darsteller. In jüngeren Jahren konnte er sich übrigens rühmen, ein Liebling der Damenwelt zu sein; er hatte damals zahlreiche galante Abenteuer und in deutschen Sensations-Romanen wurden halb verschleiert manche vornehme Damen als Anbeterinnen des schneidegen „Artisten“ genannt. Im Alter von 22 Jahren heirathete Renz die Tochter des bekannten Cirkusdirektors Gärtner. In diese Zeit fällt die Gründung seines ersten Cirkus, dessen gesammter Marstall aus zwei Pferden bestand. Allmähig nahmen seine Unternehmungen grossen Aufschwung; er arrangirte Pantomimen in prachtvoller Ausstattung, zu welchem Behufe er ein ständiges Balletkorps unterhielt. Er kultivirte auch die Dressur von Hirschen, Lamas, Kameelen, Löwen, Elephanten u.s.w. Sein jetziger Marstall enthält nicht weniger als hundertfünfzig Pferde. Bei seinen Untergebenen war der alte Renz trotz seiner Strenge im Dienste beliebt, wofür die zahlreichen herzlichen Ovationen Zeugniß ablegen, welche ihm anlässlich seines in Wien gefeierten Jubiläums vor einigen Jahren dargebracht wurden. Sein besonderer Liebling war in den letzten Jahren seine Enkelin Oceana Renz, als

graziöse Schulreiterin bekannt. Cirkusdirektor Ernst Renz hinterlässt ein enormes Vermögen, das von seinen näheren Bekannten auf fünfzehn Millionen Mark geschätzt wird. Einen Theil desselben bilden die ständigen, in seinem Besitze befindlichen Cirkusgebäude in Wien, Berlin, Hamburg und Breslau. Bereits vor zwei Jahren wurde der nunmehr Verstorbene todtgesagt, und damals brachten Breslauer Blätter ausführliche Nekrologe.

Als reicher Mann konnte Renz sich auch manche Schwächen erlauben. So besass er keine geringe persönliche Eitelkeit. Er musste immer und überall als der Autor der in seinen Cirkus zur Aufführung gelangenden Pantomimen bezeichnet werden, in umfangreichen Broschüren wurde sein Name gepriesen und so oft er in der Manége seines Cirkus erschien, liess er sich von seinen Orchester mit einen dreimaligen Tusch empfangen. Man verzieh dem alten Herrn gerne diese Schwächen und beglückwünschte ihn herzlichst als ihm der alte Kaiser Wilhelm den Titel eines „Kommissionsrathes“ verlieh.

Der Verblichene war ein eifriger Wohlthäter und Förderer gemeinnütziger Werke und hat sich in der Artistenwelt ein bleibendes Angedenken für ewige Zeiten gesichert.

Unter aussergewöhnlich starker Theilnahme wurde Mittwoch, dem 6. Vormittags in Berlin der Cirkusdirektor Ernst Renz zur letzten Ruhe bestattet. Zehntausende säumten den Weg vom Trauerhause nach dem Friedhofe, als der imposante Zug über die Friedrichstrasse in fast ihrer ganzen Ausdehnung seinen Weg dorthin nahm. Die Fülle und Pracht der Kränze spottet jeder Beschreibung; aus allen Theilen der Welt waren die duftigen Scheidegrüsse eingegangen. Einen kostbaren Kranz hatte Herzog Ludwig von Baiern übersandt. Ein anderer Kranz trug auf blauweisser Schleife die Widmung des Offizierkorps der Gardekürassiere. Die „Internationale Artisten-Genossenschaft“ hatte das Direktorium, die Herren: Alexander Hönig, Chefredakteur der „Revue“ und Robert Daggessell, sowie A. Reiff Direktor des Americain Theater mit einem prachtvollen Kranz und dem Banner abgeordnet. Die Direktoren E. Wulff, Oskar Carré, Schumann, Busch, Kremser, Basch, Mellini, Herzog und viele andere Leiter grosser artistischer Unternehmungen waren persönlich und zwar oft aus weiter Ferne, herbeigeeilt, um den Sarg des Kollegen mit herrlichen Kränzen zu schmücken. Der Cirkus Ciniselli hatte aus Warschau drei Mitglieder mit Kränzen des Direktors und des Personals deputirt. Zahlreiche Artisten, die unter Renz gewirkt oder noch wirken, hatten den Gefühlen innigster Theilnahme in prächtigen Blumenspenden Ausdruck gegeben. Auch der Wiener Polizeipräsident hatte einen Kranz übersandt. Die leidtragende Familie war vollzählig um den Sarg versammelt, nur Kätchen Renz, die Gattin des in Trapezunt weilenden Cirkusdirektors Godefroy, wurde vermisst; der Telegraph hatte sie vergeblich gesucht. Die Feier selbst gestaltete sich zu einer recht eindrucksvollen. Dem sechsspännigen Leichenwagen wurden die Orden vorangetragen, zu Seiten des Wagens schritten die zwölf ersten Artisten des Cirkus. Die erschienenen Trauerkutschen schlossen sich dem Zuge an, der durch eine vieltausendköpfige Menge sich nach dem Dorotheenstädtischen Kirchhof in der Liesenstrasse bewegte, wo die feierliche Beisetzung erfolgte.

Friede seiner Asche!

* Internationale Artisten Revue 1892.04.10.

[--- Cirkusz Charles >>>](#)

Cirkusz Charles

Első magyarországi körút*

Kéretik kifüggeszteni. Csak 7 napig. Kéretik kifüggeszteni.

Nagyvárad Vásártér

1912. augusztus 14-től (kedd) augusztus 19-ig (hétfő).

10000 m² területet elfoglaló sátoreszt, a 6500 nézőt befogadó előadási sátorral.

A vállalat hollandiai és németországi dicsőséges körútját, ahol ugyanis Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Arnheim, Groningen, Frankfurt a. M., Darmstadt, Bonn, Mainz, Karlsruhe, Mannheim, Braunschweig, Stettin, Posen, Breslau stb. városokban a legszenzációsabb sikereket aratta. Magyarországon át folytatja, a világ legérdekesebb látványossága s olyan szórakozást nyújt, aminőt ezidőszert egyetlen cirkusz sem képes produkálni.

Kedden, augusztus 13-án este 8 órakor: Szenzációs megnyitó dísz-előadás

Szerdán augusztus 14-én és pénteken 16-án este 8 órakor: Különleges elite-előadás.

Csütörtökön augusztus 15-én, szombaton 17-én és vasárnap 18-án 2 fényes ünnepi előadás.

Délután 4 és este 8 órai kezdettel.

A délutáni előadásokon ugyanazon teljes műsor mint az esti előadásokon.

Hétfőn, augusztus 19-én délután 4 órakor: búcsú- és köszönő előadás.

Az állatgyűjtemény megtekintése délelőtt 10 órakor veszi kezdetét.

Cirkusz Charles A világ legnagyobb vándorúton levő látványossága.

Minden eddigi vállalatot felülmúl. – A világsajtó legmelegebb elismerése.

Csak elsőrendű művészek. Minden nemzetbeli artisták. Vakmerő lovasok és lovarnők.

Akrobaták, jongleursök, exotikus népek titokzatos művészei és egy sereg bohóc, auguszt és manège kómikus.

Szabadon idomított fajlovak.

Az állatkert: 25 oroszlán, 8 vadon befogott királytigris, 7 jegesmedve, 5 zebra, 2 zebroid, 4 foka, 9 elefánt, 10 teve ezenkívül egy sereg láma, zebu, gnu, yacktulok, bölény, indiai bivaly, törpe ökör, antilop, szebbnél-szebb példányból álló kutya-falka, majmok és különbnél-különb állatok gyűjteményéből áll.

A XX. században legszebb sikereket elért oroszlánszelídítőjének Madam Charles-nak idomításában huszonöt hímoroszlán produkciójának bemutatása.

Eredeti arabok és tripolisziak. A jelenkor legjobb ugrói és pyramis-akrobatái.

A lovagló művészet képviselői: a világhírű Cooke Hubert lovascsoport.

Az indus-cowboy „Wild West”. Jelenetek az amerikai prairekből.

Az amerikai cowboy dompteur H. Wagner életveszélyes mutatványai: 6 vadon befogott királytigrissel.

Eredeti kínaiak. Chung Sihi-csoport, a néhai kínai császár kedvencei, copfakrobaták, eskamateurök, ugróművészek.

9 csodaelefánt 9 Fernandó úr dressurájában. „Mari” – a kerékpározó elefánt kisasszony. –

Charles igazgató elővezetésével 7 remekszép jegesmedve 7 az állattársaság bohócai.

Eredeti Abdul-Mea-csoport indiai fakírok, bűvészek, kígyóbűvölők, szemfényvesztők. Indusok!

Gyönyörű látványt nyújt a csapat bevonulása fölnyergelt elefántokon, egy egész karaván kíséretében.

4 foka kedves művészi mutatványa Charles igazgató vezetése mellett. Az állatidomítás csodája, ez esetlenül kedves állatok betanítása.

Elsőrendű bohócok és Augusztok mókái töltik be a szünetközöket.

Idomított zebrák és zebroidok. Mr. Rappa elővezetésében. Óriási siker a zebrák idomítása terén.

Mr. Benoit világhírű lóidomító mutatványai ménekekkel, kutyákkal, majmokkal.

Az állatgyűjtemény naponta 11 órától kezdve tekinthető meg. Ama napokon, mikor 2 előadás van, az állatgyűjtemény csak 10 órától 2 óráig van nyitva.

Belépőjegyek az előadásokhoz: Páholyülés 5 kor. Páholy 8 személyre 40 kor. Számozott zártszék 4 kor. I. hely 2 kor. 40 fill. II. hely 1 kor. 60 fill. III. hely 1 kor. 20 fill. Karzati állóhely: - 60 fill.

A délutáni előadásokra gyermekek csak a félárat fizetik.

Az esti előadásra a gyermekek is teljes belépődíjat tartoznak fizetni. Pénztárnyitás az előadások megkezdése előtt 1 órával. Az elővételi pénztár az első és utolsó nap kivételével d.e. 10 órától esti 6 óráig van nyitva.

Állandó különvonat. – 70 darab saját teherkocsi. – Saját villamos telep. – 2 zenekar. – Saját szabó és asztalosműhely. – Kovácsok, nyergesek, tűzoltóság és egészségügyi csapat. – Napi kiadás meghaladja a 4000 koronát. E vállalat egy helybeni tartózkodása semmi esetre sem terjedhet túl a kiszabott időn.

Kiváló tisztelettel Charles Krone igazgató, a Charles cirkusz egyedüli tulajdonosa.

Figyelmeztetés! Valamennyi szállító felkéretik, hogy sem az üzemvezetőség megrendelőlapja, sem az átvételi elismerő igazolvány nélkül semminemű árut ne kézbesítsenek. Minden számla a megrendelőlap s átvételi elismervény csatolásával az igazgatósághoz nyújtandó be s a kifizetés is ott történik egy nappal a benyújtás után.

* Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár

[--- A jövő feladatai >>>](#)

A jövő feladatai.*

Állapítsuk meg végre, hogy a magyar artista teljesen egyenjogú polgára ennek a nemzetnek, mert minden tekintetben kiveszi részét a polgárság terheiből.

Amíg szociális törvények szabályozzák a munkások, tisztviselők és kereskedelmi alkalmazottak jogviszonyait, addig az artisták jogviszonya teljesen rendezetlen.

Kenyérkeresetüknek alapja teljesen labilis, mert idejemúlt, ósdi fölfogású rendeleteken nyugszik, amelyeket a hatóságok esetleg jóindulatúan magyaráznak.

Ez az állapot lehetetlen, ezen sürgősen változtatni kell, különben bizonytalanná válik egy nagy társadalmi osztály existenciája, ami egy konszolidált államéletnek nem lehet érdeke. Magyarországon az artistákat erkölcsiekben és anyagiakban érdeklő jogalkotás még kezdetleges stádiumban van. A belügyminiszteri rendeletek és döntések, a közigazgatási jog egyes részei, alapszabályok és egy-egy perben és perenkívüli ügyben megnyilatkozó döntések lehetnek a megalkotandó jog írásos kútfői. Kétségtelen, hogy ezekből ma egységes speciális jogot alkotni teljesen lehetetlen s így kútfőként kell fölhasználnunk ama kulturnemzetek speciális írott jogait, amelyek bennünket a jogalkotás terén jóval megelőztek.

A francia és a német nép az, amely már régen belátta, hogy speciális foglalkozást, speciális joggal kell szabályozni. Azt, hogy az angolok és az olaszok tételes intézkedéseket hoztak-e, nem tudom, abból azonban, hogy a német és francia írott jog kútfői között más nemzetek írott jogát föl nem említi, megállapíthatom, hogy a többi európai nemzet artista-jogot nem kodifikált.

Amennyiben a kormányhatóság rá szánná magát arra, hogy az artisták jogviszonyainak rendezésére is gondolna, úgy követelményeinket három nagy csoportba osztályozzuk:

1. Tételes törvények hozandók, amelyek az artisták jogát minden irányban szabályozzák. Ezen szabályozás folytán megszüntetendők a m. kir. Belügyminisztérium összes eddigi, s legnagyobb részben már egyébként is elavult rendeletei.
2. Az artisták peres ügyeiben megnyilatkozó joggyakorlat irányítása.
3. A most érvényben levő közigazgatási jog egyes részeinek miniszteri rendeletekkel leendő megváltoztatása.

Nem lehet vitás, hogy addig, amíg nálunk az artistajog kodifikálva nincs, tagjaink megélhetését biztosítottak tekinthetjük [sic!].

Franciaország és Németország példái lebegnek szemem előtt, ahol az artisták minden jogviszonyát speciális jog rendezi. A Németországban érvényben levő és nálunk közkézen forgó „Artistenrecht” lehet útmutató, hogy mily jogszabályok alkotandók, de a magyar jog megalkotásánál a nemzeti és speciális szempontok természetesen figyelembe veendőek.

A közel jövő föladata lesz bíróságainkat egyes esetekben fölvilágosítani, hogy szakmai ismeret nélkül helyes és az igazságot lehetőségig megközelítő ítéletet hozni nem lehet. A rendőri közigazgatási jogot érintő ama jogos kérelmünk, hogy minden orfeumban, cirkuszban, kabaréban, dalcsarnokban és bárban – egyesületi tagsághoz legyen kötve a játszási engedély

megadása, szinte a közel jövő egy föladata, amely most a közigazgatási hatóságok jóindulatától függ. Emez engedélyi ügyekben az üzem minden ügyében, különösen a személyi ügyekben vétőjog biztosítsák, mert csakis így bírjuk elérni, hogy ezen üzemekben ne névleges, hanem tényleges artistákat alkalmazzanak, akik föl is lépnek. Nem egyesületi tag ne működhessek s az ott alkalmazott artisták erkölcsi és anyagi érdeke megóvassék. Ez a rendszer jelenleg Német-Ausztriában kitűnően bevált.

A polgári közigazgatási anomáliák belügyminiszteri rendelettel szüntetendők meg. Nem lehet tovább hallgatással tűrni, hogy kisközségekben artista előadások csakis főszolgabírói engedély alapján tarthatók. A kisközségek szélesebbkörű autenciával ruházandók föl s így lehetővé teendő, hogy az odaérkező artista minden nagyobb fáradság és különös költség nélkül előadást tarthasson. Napjainkban állandóan megtörténik, hogy előadást tartani szándékozó artista kénytelen órákig kocsikázni, százakat fizetni fuvar költségért, csak hogy a járás főszolgabírájánál előadási jogot kérhessen s bizony sokszor hiábavalónak bizonyul a nagy fáradság, eredménytelen a tetemes pénzáldozat, mert a főszolgabíró az engedély kiadását minden alapos indok nélkül megtagadja.

A megtagadó határozat megfölebbezése mennyire illuzórius értékű, azt mindenki tudja, mert a fölebbezés fölterjesztése egymagában is annyi időt vesz igénybe, hogy ezt a helyszínen bevárni nem lehet.

Most még csak ama ténynek leszögezésére szorítok, hogy az illetékes helyen megvan a jóakarát a jogos kívánságaink teljesítésére.

Főnti célok megvalósításáért áldozatot hozni, sőt ha kell küzdeni érdemes, mert ennek jutalma: a jövő artistanemzedék elismerése.

Írta: Dr. Lukács Móricz egyesületi ügyész

XXXXXXXXXXXX

Azt kérdezték tőlem: szeretem-e az artistákat és miért, azt válaszolhatom, hogy igenis szeretem. Szeretem pedig azért, mert működésüknek kettős fontosságot tulajdonítok. Az egyik az, hogy a hazája sorsát szíven viselő artista, akit a tudásvány ambicionál, nem nyugszik meg abban, hogy tudását és művészetét csak hazai földön ragyogtassa, - hanem felkeresi a külföldi államokat és ezáltal tényezőjévé válik annak a magasztos ideának, amely a nemzetek közötti érintkezést van hivatva előmozdítani. A másik az a működése az artistának, amelyet itt bent, saját hazájában fejt ki abban a szellemben, amellyel magának a nagy közönségnek mintegy útmutatásul szolgál a nemzet szellemi fejlődésére.

Régebben az „artista” szó magában absztrakt fogalmat jelentett, amelynek senki nagyobb fontosságot nem tulajdonított. Ma azonban másképen áll a helyzet. Amióta az artista egyesület vezetősége nemcsak azt tartja szem előtt, hogy a tagok számát mesterségesen szaporítsa, hanem minden erejével azon fáradozik, hogy tagjai úgy tudás, mint megbízhatóság tekintetében a társadalomnak számottevő tényezőivé váljanak, - azóta a régi felfogás teljesen megváltozott - ehhez azonban az illetékes hatóságoknak jóindulata is nagy mérvben hozzájárult, de hozzájárult magának az artista egyesület vezetőségének a folytonos munkálkodása is. Nézetem az, hogy ha a vezetőséget továbbra is ez a szellem fogja vezérelni, és azt a kölcsönös bizalmat, amely ma a vezetőség és az illetékes fórumok között fennáll, - a jövőben is istáponi fogják, - úgy az artistákra boldogabb napok fognak felvirradni.

Illyés Kálmán, rendőrkapitány

* Békásy Jenő és Seidl Albert (szerk.) *Jubileumi Album 1897-1922* Kiadja a Magyarországi Artista Egyesület 25 éves fennállásának emlékére (49. o.)

Forrásközlemények III.

--- FNC Vadállatok a cirkuszban >>>

Tel: 428-300

Fővárosi Nagy Cirkusz*

augusztusi műsor

Vadállatok a cirkuszban

Berényi oroszlánjai

ugrás a tűzkarikán keresztül

Latabár Kálmán Kossuth díjas a Magyar Népköztársaság Érdemes művésze

Latabár Árpád Fővárosi Varieté művésze

2 Pikardi 2

akrobatika a lóháton

Morlé a magas biciklin D.D.R. Keletnémetországi artista

Magyar gladiátor csoport

és 16 világszám

előadások kezdete délután 4. és este 8. h-kor

Jaczkó F.K.: Barton Nándor

Plakát, címke, zeneműnyomda. F.v.: Mészáros Mihály

* Országos Széchényi Könyvtár Plakát- és Kisnyomtatványtár Jelzet: PKG. 1951/370; F 7540

--- Vállalati nívódíj >>>

Vállalati nívódíj*

A Magyar Cirkusz és Varieté Igazgatósága a Szakszervezettel egyetértésben 1968. évtől kezdve vállalati nívódíjat alapított az új alkotások jutalmazására, hogy ezzel is serkentse új artistaszámok létrejöttét.

A nívódíj célja elsősorban az, hogy új lendületet adjon a művészeti ág fejlődéséhez, olyan új artistaszámok létrehozásához, melyek a műfaji gazdagodást eredményezik. Ugyancsak nívódíjban részesülhetnek mindazok az artisták vagy artistaszámok alkotói, akik kiemelkedő „trükkökkel”, technikai megoldásokkal a meglévő számokat magasabb értékűvé, színvonalasabbá teszik még ha az új számok létrehozásuk első időszakában (egy-két év) színvonalban nem is érik el a már évek óta működő kiemelkedő számok színvonalát. A nívódíj odaítélésénél csak egy szemlélet érvényesülhet: az új szám kiforrása után gazdagítja, megújítja a cirkuszművészetet.

A Magyar Cirkusz és Varieté Művészeti Osztálya, Művészeti Tanácsa, Szakszervezeti Bizottsága és Igazgatósága javaslata alapján az alábbiak részesülnek vállalati nívódíjban:

1968.

Simon Tibor Jászai-díjas artista

Meglévő produkciójához új apparátot készített, mely technikai szempontból egyedülálló és ezzel számának attraktivitását nagymértékben növelte.

Hortobágyi Károly instruktor

Az elmúlt években mesteri, szakmai segítségével számos új és kiemelkedő attrakciót hozott létre.

Eötvös Gábor Jászai-díjas, Eötvös Gáborné, Eötvös György artisták, Heitz György cirkuszművészeti osztályvezető

1968-ban létrehozták a Béni és Frédi bohóctréfákat, melyek a bohócműfajt rendkívüli módon gazdagították és igen nagy sikert arattak.

Ócsay Gábor artista

Gyermekeivel ötletes, jó trükkökkel tarkított, új artistaszámot hozott létre.

Karsai Antal

„Orion” elnevezésű modern, új levegő-számot alkotott, különleges apparáttal. Ezzel az alkotásával fokozottan magáravonta a külföld érdeklődését.

1969

Friedrich Dezső és Friedrich András artisták

Friedrich Dezső évtizedes rutinnal rendelkező artista ötlete alapján olyan artistaszámot hoztak létre, amely régóta nem szerepelt a magyar artisták repertoárján.

Gervai Imre artista

Létrehozta az 5 Gervai néven szereplő rúddobó számot. A műfaj hazánkban újdonság, ezáltal jelentősen megnövekedett iránta külföldi partnereink érdeklődése.

id. Kerekes Géza artista

Két gyermeke ifj. Kerekes Géza és Kerekes Judit részére akrobatikus stepp-xylophon számot alkotott. Az új szint jelentő produkció nagy előnye, hogy nemcsak cirkuszban, hanem varietében is bemutatható.

Gács Rezső érdeemes művész

A Kamara Varieté „Vonítósnégyes” c. műsorában teljesen új produkciót mutatott be.

Axt János artista

Régóta nem látott, új kardbalansz számot hozott létre, mellyel már eddig is igen nagy sikert ért el.

Boócz János karmester

Egy teljes cirkuszműsorhoz modern cirkuszi zenét állított össze, látványosan adta elő és ezzel az egész cirkuszműsor sikerét nagymértékben növelte.

* *A PORONDON... a magyar artistaművészet 25 éve* A Magyar Cirkusz és Varieté Igazgatósága, Párt és Szakszervezete kiadványa (1969. novemberében meghirdetett pályázatára érkezett pályaművekből) 65-66. o.

[--- Ütemterv >>>](#)

Budapest Cirkusz NDK-ba kiutazásának ütemterve.*

Szervezés indul: 1977. március 19-én.

Zárai György szervezőtitkár

Francsics Károly gk. vezető

AV 12-58 r. sz. NISA kisbusz, hangerősítő berendezéssel.

Reklábrigád: indul 1977. március 29-én.

Véglegesen kiutaznak: Tarcsai István gk. vezető

Király József elővét. Pénztáros

Nagy István reklám sm.

Nagy Péter „

Kiutaznak, de visszajönnek:

Nagy István gk. vezető

Szabó Lajos „

Kiss János „

Kimenő teherautók:

FJ 63-35 r.sz. ZIL hangerősítő berendezéssel

750 db. prespán reklámtábla a rakomány. Végleg.

FM 37-67 r.sz. ZIL 750 db. „ „ „ Visszajön.

FE 15-19 r.sz. ZIL Üres. Visszajön.

FJ 77-76 „ Üres. „

A kimenő vontatmányok:

XB 47-06 Pénztárcoksi. Benne: 15.000 db. A/0 plakát

10.000 „ Csík-plakát

100.000 „ Szalvéta

100.000 „, Szórólap

50.000 „, zászló

XP 08-36 r.sz. lakókocsi

XN 94-81 r.sz. reklámtabló-kocsi

XB 47-55 r.sz. „ „

Vonatszerelvény indul: indul 1977. április 2-án.

Stella Gyula	gaz.vez.	Somogyi Jenő	műszaki
Boros György	sát.mest.	Horváth István	„
Holló Tibor	fővilág.	Győrösi István	„
Izsold Tamás	vill.szer.	Farkas József	„
Kocsis Kálmán	„	Antal Vince	„
Ifj. Kéri Sándor	„	Szigeti József	„
Juhász István	műszaki	Béres Zoltán	takarító
Balázs József	„	Pell Ferenc	éjjeliőr
Tóth Lajos	„	Kéri Sándor	traktoros
Faragó Lajos	„	Hegai Péter	áll-áp.
Zöllei Mihály	„	Molnár Lajos	„
Fábián Ferenc	„	Fölesinszki János	„
László Zoltán	„	Tihanyi József	„
Greguss Sándor	„	Varga Ferenc	„
Vatra István	„	Mumthner József	„
Csiba József	„	Bugyinszki János	„
Újvári Ferenc	„	Busgyinszki Jánosné	kont.
Jánoska György	„	Krpolovszki Vilmosné	konyha

Országúti szerelvény: indul 1977. április 3-án

Nagy István	gk.vez.	Boda Sándor	gk.vez.
Kalász Gyula	„	Ágoston Péter	„
Szabó Lajos	„	Nagy Istvánné	szakácsnő
Tóbiás János	„	Féderl Ferencné	pénztáros
Kis János	„	Kalász Gyuláné	kontrollós
Féderl Ferenc	„		
Gergely Barnabás	„		
Rudics László	„		
Orlóczi Béla	üz.egys.vez. személygépkocsi 80% ^{**}		
Orlóczi Béláné	konf. „ 20%		

Artisták campinggel: indul 1977. április 5-én.

Lukács Gyula	art. 80%	Sályik János	art. 80%
--------------	----------	--------------	----------

Lukács Gyuláné	pénz.	20%	Sályik Jánosné	„	20%
Kovácsnai Béla	art.	80%	Szalontai Ferenc	„	80%
Kovácsnai B.-né	kont.	20%	Szalontai Ferencné	„	20%
Meixner Zoltán	art.	80%	Molnár Gábor	„	80%
Meixner Z.-né	kont.	20%	Piccard Vilmos	„	80%
Goczán Péter	art.	80%	Piccard Vilmosné	„	20%
Prádel Imre	art.	80%	Ifj. Piccard Vilmos	„	80%
Melán László	art.	80%	Piccard Attila	„	80%
Osztrovszki András	„	80%	Piccard Attiláné	„	20%
Szerémi Tamás	art.	20%	Donnert László	„	80%
Donnert Károly	„	80%	Donnert Lászlóné	„	20%
Donnert Sándor	„	80%	Tóbiás Anikó	„	80%
Donnert Jánosné	„	20%	Tóbiás Jánosné	kont.	20%
Komlós Sándor	„	80%	Richter János	„	80%
Komlós Sándorné	„	20%	Richter Mihály	„	80%
Horváth István	„	80%	Ifj. Richter János	„	20%
Horváth Istvánné	„	20%	Richter Jánosné	kont.	20%
Gervai Imre	„	80%			
Gervai Imréné	„	80%			
Gervai Zsuzsanna	„	20%			

Autóbuszon utaznak: indul 1977. április hó 6-án

Kovács Istvánné	pénzt.	Zárai Györgyné	kont.
Kristóffy Imre	karm.	Kristóffy Imréné	„
Nagy Dénes	zenész	Szabó Imre	art.
Külös Márton	„	Éder Ildikó	„
Kovács Attila	„	Makk Károly	„
Szalai Lajos	„	Angyalosi Tamás	„
Molnár Sándor	„	Deák Károlyné	„
Wirth Rudolf	„	Schneller János	„
Gyrmati Béla	„	Kővári József	gk. vez.

Kérem, hogy a megadott ütemterv alapján szíveskedjenek az útleveleket az MNB kiviteli engedélyeket megszerezni, illetve a kiküldetési rendelvényt elkészíteni.

A vonatszerelvény és országúti szerelvény kocsi és vámleltárát 1977. március 1-re megadom.

Kérem, hogy a kiutazáshoz 45 db. nyitott és 5 db. csukott vagon megrendelni szíveskedjenek.

Budapest, 1977. február 17.

Orlóczi Béla
üzemegységvezető

* McTEKA Archívum Orlóczi-gyűjtemény

** A százalékban megadott értékek a lakáspénz-térítést jelzik.